

הברכה "הספיקה העומר"

תוספת: פנימית יתקנה "עומר"

אמר פנימית אל סק"ג

(1) היום ולא יאמר שהיום אחרונים. וכפי נכח דמאן סאומר שהיום לא אסתם פנין סס:

אל"כ: פ' נ' ס' א'

ועל דרך זה מצינו שיטה במוסקים [עיין מגי"א ס"י תפ"ט סק"ה ובחק יעקב סק"ט] שנוסח הברכה הוא אקב"ו על ספירת העומר "שהיום" יום כו', דהיינו שהספירה היא המשך וחלק מהברכה [ואף שה"י"ו והמגי"א פסקו להלכה שראוי לומר "היום יום פלוני" שהרי "שהיום" משמע שהוא נתינת טעם למה שלמעלה ממנה, מ"מ בה"י"ט (אנת ז') הביא שמי שאומר "שהיום" לא משתבש].

תוספת: אל"כ

תניא ר' שמעון בן אלעזר אומר יעזרא תיקן לחן לישראל שיהו קורין קללות שבתורה כרגים קודם עזרה שבמשנה תורה קודם ר"ה מאי טעמא אמר אביי ואיתמא ריש לקיש כ"י שתכלה השנה וקללותיה בשלמא שבמשנה תורה" איתא כ"י שתכלה שנה וקללותיה אלא שבתורה כרגים" אמר עזרת ראש השנה היא אין עזרת נבי ראש השנה היא דתגן "ובעזרת על פירות האילן

תוספת: ס"א

אמר שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא מבית עד אנשי"ם וכולן סרו בפרק אחד מפני שלא נדע כבוד זה לזה והיה העולם שבים עד שבא ר"ע אצל רבתינו שברחם ושנאה להם ר"ס ור' יהודה ור' יוסי ר"ב שמעון ור"ב אלעזר בן שמעון הם הנעמדה תורה אחת שעה תנא כולם סרו כפסח ועד עזרת אמר רב תמא בר אבא ואיתמא ר' דוד בר אבין כולם סרו סתיה רעה מאי היא א"ד נרמן אסתיה

תוספת: כ"ג

ויהיו המתים במגפה ארבעה ועשרים אלף: פ פ פ

תוספת: אקב"ו וקב"ו און סס

כפי דברי האר"י ז"ל שהיה משבם שמעון שמתו כשכילו כ"ד אלף מישראל, לפי שהרג כ"ד אלף בשבם, וזה סוד בפודם אל תבא נפשי (בראשית מט ון). על סוד העיבור שפנס שמעון ביוסף שהוא יסוד, לכן גרם שפנס אחר כך גם בסוד ברית, ואחר כך נתקנו בכ"ד אלף תלמידים שהיה לו לרבי עקיב' (יבמות ס"ב ע"ב), לכן אל תוסף:

תוספת: יתקנה ס"א ס"ב

ב כזבי"י היא איזבל (מ"א טו לא) ותיקונה היתה אשת טורנוסרופוס דהוה אשת רבי עקיבא^א, וידוע כי איזבל היתה רודפת (גם) את אליהו שהוא פינחס' להנקם ממנו. חזרי"א^ב הוא רבי עקיבא^ג והוא תקינו. וכזבי תיקונה במטרוניתא^ד. חזרי הוא היה בן דינה קדם שנשאה שמעון, והכ"ד אלף שהמית משבם שמעון בשבם^ה הם הכ"ד אלף תלמידי רבי עקיבא שמתו שלא הלך כבוד זה לזה^ו, בזכרם עון שמים שלא

כחמש המכות חמ"בין וחוספין
פ"ג כ' השלכה לכה

כה וצריך לברך בכל לילה בא"י אמ"ה אקב"ו על ספירת העומר קודם שיספור. מנה ולא בירך יצא ואינו תיזר ומברך:

אל"כ: פ' נ' ס' א' ק"ג

ויש לדקדק בדברי הרמב"ם מ"ש הכא דנקט שאם לא בירך יצא, והא פשיטא שאין הברכות מעכבות [והא בשאר המצות לא הוצרך הרמב"ם לפרש שאם לא בירך יצא].

תוספת: ספירת העומר אל"כ

וקתוב בקספר התשב"ץ, מתר לברך ברפת העמר בין השמשות, משום דספקא דרבנן לקלא, וספירת העמר בזמן הזה דרבנן, וכן פתב ר"י. וכתוב במחזור ויטרי, המתפלל עם הצבור מבעוד יום, מונה עמיהם בלא ברכה, ממה נפשך, אמר אם אזכר בלילה בביתי אחר ואברך פדין, ונמצא שלא ברכתי לבטלה, ואם אשפח, הרי מגייתי ימים ושבעות למצוה. אכל הרמב"ם פתב, אם מנה ולא ברך יצא, וכן עקר. ולפיכך צריך ליתרה, מי ששאל אותו חכרו כמה ימי הספירה, שיאמר לו אתמול היו כך וכך, שאם יאמר לו היום כך וכך, נמצא שקבר מנה, ואינו יכול לחזור ולמנות בברכה.

אל"כ: פ' נ' ס' א'

ואמנם דברי הרמב"ם הם לאפוקי שיטת המחזור ויטרי (מובא באבודרהם) דס"ל שאם ספר בלא ברכה שפיר יכול לחזור ולברך עליה ולספור שוב פעם. וכתב ע"ז האבודרהם דשיטת הרמב"ם אינה כן, אלא דכיון שספר כבר יי"ח ואינו יכול לחזור ולמנות בברכה. ועכ"פ נראה מדברי הראשונים דשאני הכא שהברכה מצטרפת לגוף מעשה הספירה. [ועיין בבאור הגר"א סימן תפ"ט סעיף ג].

תוספת: ס"א ס"ב ס"ג

ה היום. לא יאמר שהיום וכו' דמשמע שהוא נתינת טעם למה שלמעל' כימנו חלל יאמר היום יום

אל"כ: פ' נ' ס' א'

אין לומר שהיום חלל היום:

תוספת: יתקנה אל"כ

[פ] היום יום א' בעומר. כסכתה כחורוס שלל יאמר שהיום וכלמת פי שאומר שהיום לא אסתם ויה' לו על מי שסופר כרופק תחיל ופברל וכן משם נכסח משוב ול"ל כשירות קי כול דמלח שהיום הוא כהית טעם על מה דמברך פכשו על ספירת עומר לפי שהיום כך וכך ימים

כדרך הפתאים ובני הכסילים עכ"ל הזהב, ועיי"ש סודן של דברים.

ולכן נ"ל השפל ליתן גם בזה טעם פשוט למה בעל תכ"ד בעילות, ואקדים דברי הקדוש בספר הנכבד אגרא דכלה (פי גמ) בפסוק ויחל העם לזנות אל בנוח מואב, ותוכן הדברים, דעצת בלעם הרשע היה להיות שהיה יודע שיש בקבלה אצל ישראל, כי הניצוץ הקדוש המשוקע אצל בנוח מואב אשר משם יתנוצץ מושיען של ישראל, והאשה הזאת אשר הניצוץ טמון בקרבה חרדוף אחר המון ישראל להביא ניצוץ הקדוש שהוא לתוך הקדושה, כמו שהיה המעשה ברות הצדיקת אשר באת בלט ושכבה מרגלות בועז לבקש ממנו על נפשה הטמון בקרבה, באמרה ופרשת כנפיך וגו' כי גואל אתה (יום ג ט), והנה זאת היתה עצת הרשע שיהיה התחלת הפיתוי לישראל והרדיפה מבנות מואב, וזה יהיה בקל שירדפו אחריהם כתושבם הנה זה וודאי הניצוץ הטמון אשר שואף רוח הקדושה עכ"ד, ועיי"ש באורך דברים מתוקים. ולפי זה אפשר ללמד זכות על זמרי בן סלוא שהיה חושב כי כזבי היא האשה אשר טמון בתוכה ניצוץ הקדוש הזה, אשר ממנה ישתלשל כל מלכות בית דוד וגם מלך המשיח, והנה "משיח בן דוד" גי' תכ"ד, וזה יש לרמוז בדברי הגמרא תכ"ד בעילות בעל וכו', שכוונתו היה כדי לברר נשמת "משיח בן דוד" גי' ד' מאות ועשרים וארבע, וכל דברי בדרך אפסור.

אלפ' נ"ח ק"ס - ק"ס

ואמנם יש להוסיף לפי"ז על האמור לעיל [בענין י"א], דהנה רע"ק היה סבור שבר כוכבא הוא הקיום של הכתוב (במדבר כ"ד) דרך כוכב מיעקב וגוי ומחץ פאתי מואב [כמפורש בירושלמי תענית כ"ד, א'], והרי לפמשינת הא כ"ד אלף תלמידי רע"ק חיו חייבים לתקן הפגם של בנות מואב שעל ידם נהרגו כ"ד אלף משבט שמעון. ונמצא שהיעוד של "ומחץ פאתי מואב" [שהוא המ"ט שערי טומאה בגימטרי מואב יעו"ש] היה מתקיים עי"י בית דוד אילו היו תלמידי רע"ק מתקנים טומאת מואב והופכים המ"ט של טומאה למ"ט של קדושה עי"י ספירת מ"ט בדרך נכון. והרי רק דרך זה יתגלה הארת דוד המלך שנולד בעצרת - יום החמשים של ספירה. אכן מדתחבה כל זאת, ולא נמחץ פאתי מואב, הרי מואב ניצח ולא נולד דוד המלך.

אלפ' נ"ח ק"ס - ק"ס

זהו תוכן ענין לידת דוד מלך ישראל בעצרת, דכיון שהיה מזרע לוט [עמון ומואב] הריהו הופך כל חלקי הקללה והרע עד שקוראים כולם בשם ה' לעבדו שכם אחד.

אלפ' נ"ח ק"ס - ק"ס

והנה בתוכחת פ' בחוקותי ישנם מ"ט אלות וקללות, וענינה הוא שבריתה של תורה נכרתה בדרך שהצד של מ"ט פנים טמא צריך להתייחס לתורה, ואם לאו, ישראל נתונים ח"ו תחת שלטונה של הקללה שבבריא"ה. ואמנם השם "ברית" מחייב שהקשר בין הקב"ה וכנס"י מוכרח להתקיים, ועל ידי הפרת ברית בטל הקיום ח"ו וחלים כל הקללות, כי חובת הברית היא או לחיות עמו ית', או שלא לחיות. וזהו

אלפ' נ"ח ק"ס - ק"ס

זהו עומק עצת בלעם הרשע שרצה לעקור את ישראל מן השורש^{טו}, ולכן תחלה השתדל לכוון את השעה שהקב"ה כביכול כועס, ועי"ז להפוך הנהגת הבריאה לכעס ודין ולמנוע שפע הברכה מן העולם. וכיון שהקב"ה הפך הכל לברכה, יעץ לו לבלק להכשילים ע"י בנות מואב, ודרך שורש הקללה של מואב תינתן האפשרות לעקור הברכה מישראל. ואמנם הצליחו בזה עד שמחמת כן חזרה כל הברכה לקללה [חוץ מביה"כ וביהמ"ד]. ומעתה כמובן מה שמתו כ"ד אלף משבט שמעון על דבר פעור, היינו משום שהקללה חלה בהם בפועל ומתו במגפה. וענין זה מפורש בפרש"י [דברים כ"ז], וז"ל ראיתי ביסודו של ר' משה הדרשן י"א ארורים יש כאן כנגד י"א שבטים, וכנגד שמעון לא כתב ארור לפי שלא היה בלבו לברכו לפני מותו כשברך שאר השבטים, לכך לא רצה לקללו, ע"כ. הרי ששבט שמעון הוא בכלל הקללה בעצם, והוא מכח קללת בלעם שחלה בהם בפועל [ועל ידם חלה הקללה בבנין בית ישראל בכלל].

והשתא יש לנו תפיסה בעומק דברי הקדמונים שכ"ד אלף תלמידי רע"ק הם כנגד כ"ד אלף משבט שמעון שמתו במגפה, דהנה לפי המבואר, הסתלקותם היתה מכח הקללה של בלעם. שהרי עי"י המעשה זימה עם בנות מואב, חלה בהם בחינת מ"ט פנים טמא של מואב שהיא צד הקללה של הבריא"ה, והרי ימי העומר באים להפוך המ"ט של קללה למ"ט של ברכה ועי"ז להגיע למעמד המקודש. וכיון שתלמידי רע"ק לא גילו כבודה של תורה כדבעי, חלה בהם הקללה של מואב שלא נפקע על ידם. ואמנם לפי"ז למדים אנו, שמיתת תלמידי רע"ק לא היתה בתורת עונש גרידא, אלא דכיון שהם היו הבית מדרש שהוכרחו לקבל תורה שבעי"פ של רע"ק, ממילא היה מוטל עליהם חיוב העצום להפקיע קללת מואב מן העולם. וכיון שלא נחפכה לתורה, הרי בדרך ממילא לא נשאר להם קיום.

אלפ' נ"ח ק"ס - ק"ס

י ארְאֵנוּ וְלֹא עֲתָה אֲשׁוּרְנוּ וְלֹא קָרוֹב דְרֹךְ בּוֹכֵב מֵיעֶקֶב וְגַם שֶׁבֶט מִיִּשְׂרָאֵל וּמִחֵץ פְּאֵתֵי מוֹאֵב וְקַרְקַר כָּל־פְּנֵי־שֵׁת:

אלפ' נ"ח ק"ס - ק"ס

תני ר' שמעון בן יוחי עקיבה ר' היה דורש דרך כוכב מיעקב דרך כוכבא מיעקב ר' עקיבה כד הוה חמי בר כוכבה הוה אמר דין הוא מלכא משיחא א"ל ר' יוחנן בן תורתא עקיבה יעלו עשבים בלחייך ועדיין בן דוד לא יבא.

אלפ' נ"ח ק"ס - ק"ס

אמר רב נחמן אמר רב שאי דכתיב ירדיר מתנים או תיש ומלד אלקום עשו ד' מאות ועשרים וארבע בעילות בעל אותו רשע אותו היום המצח לו פגם עד שהשש כח והוא אינו יודע שמלך אלקום עשו

אלפ' נ"ח ק"ס - ק"ס

ועיין בדרוש לרבינו מהרח"ו ז"ל הנדפס בסוף ספר חסד לאברהם, וז"ל: כי כל מעשה הראשונים ומה גם הנזכר בתורה אינם בלבר כפשטן ואינו בדרך הזדמן ומקרה ח"ו, כי אל תחשוב אשר שלומיאל שהיה שני לנשיאים ממבחר דוד המדבר כימי משה רבינו ע"ה אדונינו שיהיה פרוץ בעריות

שאמרו בגמ' (מגילה ל"א) עזרא תיקן לקרא באלות וקללות של משנה תורה לפני עזרת (כמשנ"ת בכמה אנפי, עיין עוד בענין כ"ה, וכ"ו). ולדרכינו, הרי ברית האלות וקללות שאנו צריכים לקבל על עצמינו קודם קבלת התורה היא כנגד המ"ט קללות של "מואב", שהרי ספירת מ"ט ימים צריכה להפוך כולם לברכה ע"י התייחסות נכונה לשער הנ". ולכן לפני עזרת צריכים לקיים "תכלה שנה וקללותיה", ורק בדרך זה מוכנים אנו לתורה.

אפי' נ"ס ע"א ק"ג

והנה לדרכינו יתכן לפרש מה שנתבאר [בסוף ענין ד'] שהברכה על הספירה מצטרפת לעצם מעשה הספירה, יעו"ש. ואולי י"ל מילתא בטעמא, דכיון שעצם הספירה באה להפוך המ"ט קללות לברכה ולהפקיע מן העולם המ"ט פנים טמא של מואב, ממילא כלול בהברכה תוספת ענין מלבד היותה כשאר ברכות המצות דעלמא. ונמצא שהברכה מצורפת למעשה הספירה בדרך שעל ידה הוי הספירה עצמה גילוי של ברכה.